

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ*)

Ἡ τέχνη βαθμηδὸν ἐπεξετάθη βορειότερον καὶ ἐγεννήθη ἡ Φλαμανδικὴ τεχνοτροπία, περὶ τὴν ὁποίαν συσπειροῦνται πλείστοι ἐπιφανεῖς καλλιτέχναι. Ὁ Ρεμβράντ, ὁ Ἀβερκαμ, ὁ Φρανς-Χάλ, ὁ Βάν-Δάουκ, ὁ Ὀλβαίν, Ἐλβετὸς αὐτὸς, ὁ Ρούβενς καὶ ἄλλοι.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς πυρετώδους καλλιτεχνικῆς δράσεως, ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν, ὑπῆλθε βαθέως. Οὐχ ἤττον εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ὡς ἐκ τῆς γειννιάσεως αὐτῶν μετὰ τῆς Ἰταλίας ἀναφαίνονται τινες καλλιτέχναι ἰδίᾳ ἐν Ζακύνθῳ ὁ Καντοῦνης καὶ ὁ Κουτούρης, τιμῶντες τὴν τέχνην. Τούτων ἔργα εὗρηται καὶ ἐν Ἀθήναις, ἐν τῇ ἀξίᾳ λόγου συλλογῇ Βυζαντινῶν εἰκόνων τοῦ κ. Κολυβά τέως Βασ. Ἐπιτρόπου παρὰ τῆ Ἱερᾶ Συνόδου.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους ἡμῶν ὁ Βασίλειος Ὁθων κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔφερε μετὰ τῆς ἀκολούθιας αὐτοῦ καὶ δύο δεξιατάτους καλλιτέχναις, τὸν ἀρχιτέκτονα Χάνσεν τὸν πρεσβύτερον (ὅστις ὠκοδόμησε τὸ Πανεπιστήμιον, τ' Ἀνάκτορα, τὴν ἄλλοτε Γαλλικὴν Σχολὴν νῦν δὲ Σενοδοχεῖον τῆς Μεγάλης Βρετανίας) καὶ τὸν Θεοφίλιον. Οὗτος ἔδρασε τὰς βάσεις τῆς καλλιτεχνίας οὐστρηματικῆς εἰς τὴν κατὰ τὸ πρῶτον τότε ἰδρυθεῖσαν σχολὴν τῶν τεχνῶν. Περιελθὼν δὲ τὰς ἀνά τὸ κράτος Βυζαντινὰς Ἐκκλησίας, διεμόρφωσε ἐπὶ τὸ ἀκαδημαϊκότερον καὶ αὐτὴν τὴν Βυζαντινὴν ἀγιογραφίαν, καταλιπὼν ἀφθονίαν σχεδιασμάτων ἰαν τεχνικῶν, δωρηθέντων βραδύτερον εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἀρχαιολογικὴν ἐταιρίαν. Πίναξ τοῦ Θεοφίλιου ἀριστῶς παριστῶν τὸν Ἀπόστολον Παῦλον κηρύσσοντα εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν, εὗρηται εἰς τὴν Δημαρχίαν Ἀθηνῶν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων μαθητῶν αὐτοῦ εἰσὶν ὁ Λύτρας καὶ ὁ Γύζης, οἵτινες καὶ ἐμόρφωσαν καθαρῶς Ἑλληνικὴν τέχνην. Ἐτερος διακεκριμένος καλλιτέχνης, ὁ Θεόδωρος Ράλλης ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ πλείστον διατρίψας, οὗ οἱ τύποι τῶν ἔργων του γνήσιοι Ἑλληνικοὶ καὶ τὰ θέματα ἐκ τῶν σπλάγγων τῶν Ἑλληνικῶν παραδόσεων ἐξηγμένα προσέδωκεν τοπικῶν χρωματισμῶν εἰς αὐτά. Ἄλλ' ὁ Γύζης, τὸν ὁποῖον οἱ πολλοὶ μόνις ἐκ τοῦ ὀνόματος γνωρίζουν, δὲν εἶναι μόνον Ἑλληνας ζωγράφος, ὁ Γύζης ἀνήκει εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν.

Ὁ κολοσσὸς αὐτὸς διεσχέλισε τὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους τέχνην διὰ τὴν φθῆσιν εἰς τὴν σημερινήν, ἔχων ὑπόδειγμα τὸ ἀρχαῖον κάλλος ὅπερ χαρακτηρίζει ἀπλότης καὶ μεγαλεῖον περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν γραμμῶν, συνεδύασε μετ' αὐτοῦ τὴν νεωτέραν τεχνοτροπίαν παραγαγὼν τέχνην ἰδίαν, οὐδεμίαν σχετικῶς ἔχουσαν πρὸς τὰς νέας τάσεις εἴτε *rococo* εἴτε *impressionisme*, αἵτινες ἐν ἐκζητημένῃ πρωτοτυπίᾳ πολλάκις παρουσιάζουσι παραδόξοτητα ἀσυμβιβάστους πρὸς τὴν λογικὴν καὶ τὴν καλαισθησίαν. Ἡ τέχνη ὅμως τοῦ Γύζης ἐδραζομένη ἐπὶ τοῦ ἐνιαίου οἰκοδομήματος τῆς κλασσικῆς τεχνῆς, συνεχίζει τὴν παράδοσιν, ἐποικοδομοῦσα νέαν τέχνην ἀπορρέουσαν ἐκ τῆς φυσικῆς ἐξελίξεως τῆς ἐμπνευσμένης αὐτοῦ διανοίας. Εἰς τὴν τριάδα αὐτὴν τῶν καλλιτεχνῶν περιορίζεται ἡ νεωτέρα ἐθνικὴ ζωγραφικὴ. Διότι ναὶ μεν ὑπάρχουσιν ἀκόμη ἀριστοὶ Ἑλληνες ζωγράφοι, ἀλλ' εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν δὲν εὗρισκεται τις τὸν

ἰδιάζοντα χαρακτῆρα ἐνὸς ἔθνους, ὅπως ἐπὶ παραδειγματι δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὴν Ἰταλικὴν τέχνην ἀπὸ τῆς Φλαμανδικῆς, τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς, τὴν Αἰγυπτιακὴν ἀπὸ τῆς Ἀσσυριακῆς.

Περὶ τῆς συγχρόνου γλυπτικῆς, ὀλίγα θ' ἀναφέρω μόνον περὶ τῶν χθὲς ἐτι ὑπαρξάντων, ἀφίνοι διὰ τοὺς ἐπιζῶντας νὰ ὀμιλήσωσιν οἱ ἐπερχόμενοι ἡμῶν. Καὶ ὀνομάζω πρῶτον τὸν Δρόσσην, ὅστις ἐποίησε τὴν πρὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ Ἀπόλλωνα, ἔτι δὲ καὶ τὴν μετόπην αὐτῆς. Τὸν Κόσον, τοὺς ἀδελφοὺς Φυτάλας, τὸν Βρούτον, τὸν Βισάρην, τὸν Χαλεπᾶν καὶ τὸν χθὲς ἐτι θρηνηθέντα Σῶχρον.

Ἐξ αὐτῶν οἱ τέσσαρες πρῶτοι ἠθέλησαν νὰ βαδίωσιν ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν ἀρχαίων καλλιτεχνῶν. Δυστυχῶς ἄλλαι ἦσαν αἱ συνθήκαι ὑφ' ἃς εἰργάσθησαν καὶ ἀνεδείχθησαν ἐκεῖνοι. Οἱ νεώτεροι, καίπερ νοήμονες καὶ φιλόπονοι καὶ ἐγκρατεῖς κατὰ τὸ τεχνικὸν μέρος, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πλησιάσωσι τοῦλάχιστον, κατὰ τὴν χάριν, τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν εὐκαμψίαν τῶν μελῶν, μεθ' ὧν περιέβαλλον τὰ ἔργα των οἱ τῆς καλῆς ἐποχῆς καλλιτέχναι. Ἡ γλυπτικὴ τῆς σήμερον ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ἔλαβεν ἄλλας τάσεις, ἐγκατέλιπε πλεόν τοὺς θεοὺς μετὰ τὴν ἀόριστον καὶ μυστηριώδη ἔκφρασιν, οἱ σήμερον τεχνίται ἐπελαμβάνοντο τοῦ ἀνθρώπου, μετὰ ὅλα τὰ βίαια αὐτοῦ πάθη, μετὰ ὅλας του τὰς συγκινήσεις, τὴν χαρὰν, τὴν θλίψιν, τὴν ἀπόγνωσιν, τὸν ἐνθουσιασμόν. Ἡ σύγχρονον γλυπτικὴ διεκδικεῖ πολλάκις τὸ πολυποικίλον καὶ παράβολον τῆς γραφικῆς. Ὁ Σάτυρος ὁ ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ οἴκου Καραπάνου, καὶ ἡ ἐν τῷ νεκροταφείῳ κοιμωμένη κόρη, ἀμφότερα ἔργα τῆς προῶρης οὐρεσεῖς διανοίας τοῦ Χαλεπᾶ, εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου ἐκ τῶν καλλίστων ἔργων τῆς Νεοελληνικῆς γλυπτικῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ ἄξιον λόγου καλλιτέχνην ἔχομεν νὰ ἐπιδείξωμεν τὸν Καναντζόγλου χρηματίσαντα καὶ διευθυντὴν τοῦ Πολυτεχνείου, σεμνὸν, ἤρεμον καὶ ἀρχαιοπρεπέστατον ἐν ταῖς γραμμαῖς τῶν ἔργων του.

Τὸ λυπηρὸν ὅμως εἶναι ἡ ὀσμὴ παρατηρουμένη ἐλάττωσις τῆς καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς. Ἡμεῖς δὲ οἱ ἐργαζόμενοι καὶ βιοῦντες ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ γνωρίζομεν πόσον δύσκολος ἀποβαίνει ἡ συγκέντρωσις εὐαρίθμων πινάκων διὰ καλλιτεχνικὰς ἐκθέσεις. Αἰτία τούτου βεβαίως δὲν εἶναι ἡ ἔλλειψις ζήλου πρὸς τὴν τέχνην ἐκ μέρους τῶν καλλιτεχνῶν ἄλλ' ἡ ἀνεπάρκεια ἐνδιαφέροντος διὰ τὰς καλὰς τέχνας καὶ ὑποστηρίξεως αὐτῶν ἐκ μέρους τοῦ τε κοινοῦ καὶ τῶν ἐκαστοτε ἰδιονότων. — Δυστυχῶς, ἡμεῖς οἱ Νεοελληνες, ἀριστοτέχναι τῶν λόγων μόνον, δὲν ἐγνωρίσαμεν ἀκόμη νὰ αἰσθανόμεθα τὸ καλὸν εἰμὴ εἰς τὰς τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιδείξεως. Οἷαν ἐντύπωσιν παρέχει βιβλιοθήκη ὀμπλοῦτου πολυτελεστάτη, περικελιούσα ἐν τούτοις τὰ μᾶλλον κακόζηλα τῶν βιβλίων, οὕτω καὶ ὁ πολιτισμὸς ἡμῶν εἶναι ἀκόμη ἐψυμυθισμένος. Ἡ αἴσθησις καὶ ἀγάπη τοῦ καλοῦ δὲν εἶναι ἀκόμη ἐρριζωμένοι εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν, εἰμὴ κατ' ἐπιφάνειαν, κατ' ἀπομίμησιν. — Ἄς ἐξετάσωμεν τὴν καρδίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰς Ἀθήνας, καὶ ἅς ζητήσωμεν νὰ ἴδωμεν ποῖα εἶναι αἱ ψυχαγωγίαι εἰς τὰς ὁποίας ὁ Ἀθηναῖος κατὰ προτίμησιν ἀναλίσκει τὰς ὥρας τῆς σχολῆς οὗτοῦ. Εἰς φιλολογικὰς συγκεντρώσεις; εἰς

*) Τέλος τῆς διαλέξεως τοῦ κ. Β. Κομπούλου.

ΣΟΥΝΙΟΝ

Sunium, Sunium!!

Μπερτελώ

Sunium, Sunium sublime promontoire!

Αννοτά

Σούνιο, Σούνιον ἐσὺ, θεσπέσιο ἀκρωτήρι
Κάτ' ἀπ' τὸν πῦρ ὄμορφο οὐρανὸ,
Τῆς δόξας τῆς ἀνθρωπίνης, λίκνο καὶ κοιμητήρι,
Τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς ἱερό.

* Ἄλλοτε νέος, σὲ μιὰ στιγμή πούχε τὸ φῶς νικήσει
Λαμπρὸ τὰ σκότη τῆς νυχτιάς,
Τὸ ἀντίκρουσμά σου, σά γοργή σαῖτα, μού εἶχε

(σκίσει

Τὰ βάθη τῆς καρδιάς.

* ὦ, πῶς ματώνει αὐτὴ ἡ καρδιά! καὶ σεῖς θνη-
(τά μου μάτια

Κρατήσετε διπλὸ,
Ἄπάνω ἀπὸ μιὰ θάλασσα ἀσπρογύλαξη, κομμάτια
Ἐναν ἀρχαῖο ναό.

* Ἀπὸ τὰς Stances τοῦ J. MOREAS

Μετάφρασις Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ

μουσικῶς τοιαύτας; Αἱ θαυματικαὶ ἀπολαύσεις σπαγί-
ζουσιν. Διὰ τὰς ἀθλητικὰς ἀδιαφοροῦσιν οἱ πολλοί.
Σπανίως νὰ εὕρη τις τὴν σήμερον οἶκους ἐξερχομέ-
νους τῆς πεζοτάτης καὶ ἀνιαρᾶς ἐνασχολήσεως τῆς
χαρτοπαιξίας. Εἰς ὄλιγον προγενεστέραν ἐποχὴν τοῦ-
λάχιστον, συνήρχοντο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς χορευτικὰς
μᾶλλον συναθροίσεις. Ὅσον καὶ ἂν αὐταὶ δὲν εἶναι
αἱ συντελοῦσαι εἰς τὴν ψυχικὴν διάπλασιν, πάντως
ὁμως καθίστων τὸ πνεῦμα εὐστροφότερον καὶ τὸ
σῶμα ὑγιέστερον.

Ἐν μέσῳ τῆς πεζότητος αὐτῆς ὀλίγοι ἔτι σκαπανεῖς
τῆς προόδου ἀγωνίζονται ν' ἀνοίξουν δρόμον τῆ καλ-
λιτεχνίᾳ. Εἰς τούτων εἶναι καὶ ὁ Κοσ Καλογερόπουλος
ἀνοῦραστος ἐργάτης εἰς τὴν ιδέαν αὐτήν.

Πρὸ δωδεκαετίας ἐκ τῶν κυριωτέρων ἰδρυτῶν γε-
νόμενος καλλιτεχνικοῦ σωματείου, τῆς «Ἐταιρίας τῶν
Φιλοτέχνων», ὑπῆρξε ἡ ζωὴ, τὰ νεῦρα αὐτοῦ, τὰ μάλι-
στα ἐργασθεὶς πρὸς διάδοσιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθη-
ματος. Κατὰ τὴν τετραετὴ διάρκειαν τοῦ συλλόγου
αὐτοῦ, πρᾶγμα ἀσύνηθες, ὅκτω καλλιτεχνικαὶ ἐκθέσεις
ἐγένοντο τῇ ἐνεργείᾳ καὶ ἐποπτείᾳ αὐτοῦ. Τέσσαρες
ἐν Ἀθήναις, ἐν Πάροις, ἐν Κρήτῃ, ἐν Καίρῳ καὶ ἐν
Πειραιεῖ. Προεκηρύχθησαν καλλιτεχνικοὶ διαγωνισμοί,
ἐξελαϊκέυθησαν διὰ φωτοτυπιῶν ἐκδόσεων ἔργα δια-
κεκριμένον συγγρόνων καλλιτεχνῶν, τοῦ Βολανάκη
καὶ τοῦ Γύζη. Ἐκτοτε ὁ κ. Καλογερόπουλος συνέλαβε
τὴν ιδέαν τῆς ἐκδόσεως καλλιτεχνικοῦ περιοδικοῦ,
τῆς «Πινακοθήκης», ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ ἐξέδωκε τὸ Λεύ-
κωμα τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν περιλαμβάνον ἔργα
αὐτῶν. Πινακοθήκη ἐκλήθη κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρό-
νους οἶκημα εὐρισκόμενον ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ὅπερ πε-
ριέκλειε ἔργα ζωγράφων διακεκριμένων, τοῦ Πολυ-
γώτου καὶ τοῦ Τιμαϊνέτου. Καὶ ὁ κ. Καλογερόπουλος
διὰ τῆς Πινακοθήκης του σήμερον ἐγκολοῦται πᾶν
ἔργον Ἑλληνικὸν ἄξιον διαφημίσεως.

* Ἄλλ' ἐκτὸς αὐτῶν ἐκαινοτόμησε καὶ εἰς ἄλλο τι.
Γνωσταὶ ἤδη κατέστησαν αἱ κατὰ Πέμπτην φιλολογι-
καὶ καὶ καλλιτεχνικαὶ συγκεντρώσεις ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ,
ἅσαι αὐταὶ ἐν μέσῳ τῆς στεριώσεως πάσης αἰσθητι-
κῆς ἀπολαύσεως. Ἐν αὐταῖς πολλάκις ἐλησημονήσαμεν
τὰς ἀπογοητεύσεις τῆς ζωῆς, ἀφαιρούμενοι ὅτε μὲν
εἰς τοὺς νοσταλγικοὺς τόνους μιᾶς συμφωνίας τοῦ Μπε-
τόβεν, ὅτε δὲ ἠλεκτριζόμενοι ἀπὸ τὴν σπινθηροβολίαν
ποιητικῶ τινος ταλάντου, ἢ ἐκλυόμενοι εἰς ἀκράτη-
τον γέλωτα ἀπὸ τὰς δηρτικωτάτας σατύρας τοῦ κ.
Δημητρακοπούλου, ἢ φωτιζόμενοι ἀπὸ ἐμβριθῆ πραγ-
ματεῖαν τοῦ κ. Ἀδαμαντίου, καὶ ἄλλων.

Οὕτως ἐννοεῖ τὴν ζωὴν ὁ κ. Καλογερόπουλος, ὅστις
κατέστησε τὸν οἶκον αὐτοῦ τὸ κέντρον τῶν λογίων καὶ
καλλιτεχνῶν.

* Ὅπως κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἐκ τοῦ οἴκου Ram-
bouillet ἐν Παρισίοις ἐγεννήθη ἡ ιδέα τῆς ἰδρύσεως
τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀθανάτων, ἃς εὐχηθῶμεν τῷ κ.
Καλογεροπούλῳ ὅπως μίαν ἡμέραν ἀπὸ τὰς αἰθούσας
του εἰσπηδήσῃσιν εἰς τὰς ἕδρας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀκα-
δημίας ἣτις πρὸ πολλοῦ ἀναμένει τὸ πλήρωμα τοῦ
χρόνου, οἱ μέλλοντες Ἀκαδημαῖκοι.

Τὰς πρὸς τὰς τέχνας λοιπὸν ἰπηρεσίας του ἀνα-
γνωρίζοντες οἱ φίλοι αὐτοῦ καλλιτέχνη, ἐκφράζομεν
αὐτῷ εὐχαριστίαις καὶ θερμὰ συγχαρητήρια.

ΠΟΜΠΗΪΑΝΟΝ

(Μέσα στῆς Πομπηίας τὰ παλῆα
φρέσκα ὑπάρχει κ' ἕνα ποῦ παρι-
στάνει ἕναν ἄνδρα μαυροκόκκινον
καὶ μιὰ γυναῖκα φιλιτισίονα γυ-
μνοῦς ν' ἀγκαλιάζωνται. Μὰ ἐκείνη
οὐκ ἔσπευσε ἄλλον νὰ σκέπτεται).

Εἶμαι σὺν ἥλιος, κόρη,
κ' ἐσὺ ἴσαι τὸ φεγγάρι.
Σὺν ἥλιος ὅπου πάρη
νὰ κάστη πρὸς τὰ ὄρη,
καὶ σὺ σὺν τὸ φεγγάρι
τὸ ἡμερινὸ εἶσαι, κόρη.

Σὺν ἥλιον μ' ἔχει ντύση
τὸ χρῶμα τῆς ὑγείας.
Τῆς ἀγρίας τρικυμίας
τὸ φῶς, τὰ πάθια, ἡ φύσις
τὸ χρῶμα τῆς ὑγείας
μοῦχον πλατεῖα χαρίση.

Καὶ σὺ λεπτὴ καὶ μόνη
στὴν ὄρη παρθενία σου
κλειέσαι. Τὴν ὄμορφιά σου
δὲν τῆνε φτάνουν πόνοι.
Μὰ μέσα στὴν καρδιά σου
μὲ ἀγάπη σὲ πληγώνει. —

Τῆς Πομπηίας εἶδες
τῆς ζωγραφιᾶς, καλὴ μου;
Ἄχ, ἄνθινο κορμὶ μου...
Τῆς μάταιας ἄσε ἐλπίδες...
Ἄχ, δέξου τὸ φιλί μου
κι' ἄσε τῆς νυχτερίδες.

Πάτραι.

ΦΩΤΟΣ ΠΙΟΦΥΛΛΗΣ